ВЕЋУ ЗА МАСТЕР, СПЕЦИЈАЛИСТИЧКЕ И ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ – ФАКУЛТЕТА ЗА СПЕЦИЈАЛНУ ЕДУКАЦИЈУ И РЕХАБИЛИТАЦИЈУ

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Тема: **СПЕЦИФИЧНОСТИ СОЦИЈАЛНЕ КОГНИЦИЈЕ КОД ОДРАСЛИХ ОСОБА СА ИНТЕЛЕКТУАЛНОМ ОМЕТЕНОШЋУ И ПРИДРУЖЕНИМ ПСИХИЈАТРИЈСКИМ СТАЊИМА**

Кандидат: **Бојана Мастило**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на V седници одржаној 7.12.2020. године, на основу члана 54. тачка 6. Статута Факултета, као и на основу предлога Одељења за олигофренологију, донело је одлуку бр. 3/195, од 8.12. 2020. године о образовању Комисије за оцену подобности теме и кандидата за израду докторске дисертације под називом Специфичности социјалне когниције код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу и придруженим психијатријским стањима, кандидата Бојане Мастило, професора специјалне едукације и рехабилитације.

У Комисију за оцену подобности теме и кандидата за израду докторске дисертације именовани су:

- Др Мирјана Ђорђевић, доцент, ужа научна област *Олигофренологија*, Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију. Изабрана је у звање 2016. године (**предложени ментор**).
- Др Ненад Глумбић, редовни професор, ужа научна област *Олигофренологија*, Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију. Изабран је у звање 2011. године.

- Др Бранислав Бројчин, редовни професор, ужа научна област *Олигофренологија*, Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију. Изабран је у звање 2019. године.
- Др Харис Мемишевић, ванредни професор, ужа научна област Специјална педагогија, Универзитет у Сарајеву – Педагошки факултет. Изабран је у звање 2020. године.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног од родитеља, презиме: Бојана (Рајко) Мастило

Датум и место рођења, општина, република: 22.4.1984. године, Фоча, Босна и Херцеговина.

Досадашњи ток докторских студија: Докторске студије уписала је 2016/2017. године на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију. Све програмом предвиђене испите положила је с просечном оценом 9.

<u>Приказ научних и стручних радова кандидата са оценом</u>

1. Zečević, I., <u>Mastilo, B.,</u> Bakoč, A., Vuksanović, G., Perućica, R., & Kalajdžić, O. (2018). Socijalna kompetencija i antisocijalno ponašanje slijepih učenika i učenika tipičnog razvoja. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, *54*(1), 24-36. https://hrcak.srce.hr/203879

Рад је у фокусу интересовања имао испитивање развијености социјалне компетенције и присуства антисоцијалног понашања ученика оштећеног вида и ученика типичног развоја. Резултати показују да постоји разлика у развијености социјалне компетенције између ове две групе ученика, као и да постоји значајна негативна корелација између социјалне компетенције и антисоцијалног понашања.

Овај рад је у уској вези са предложеним пројектом докторске дисертације, јер се у оквиру будућег истраживања, предвиђа испитивање социо-когнитивних вештина (оних вештина које особама омогућавају да разумеју своје и туђе понашање и остварују интеракције са

другима), односа ових вештина и маладаптивног понашања, као и разлика у овим варијаблама између различитих група испитаника (испитаника типичног развоја, са интелектуалном ометеношћу и дуалним дијагнозама).

2. Bakoč, A., Kalajdžić, O., Zečević, I., & Mastilo, B. (2018). Socijalno ponašanje i školski uspjeh učenika sa intelektualnom ometenošću. *Nova škola*, *8*(1), 115-125.

Циљ овог истраживања био је испитивање разлика у социјалном понашању ученика, односно у социјалној компетенцији и антисоцијалном понашању, у односу на њихов школски успех. Резултати су показали да постоји статистички значајна разлика у развијености социјалне компетенције у односу на школски успех, како ученика с лаком интелектуалном ометеношћу, тако и ученика типичног развоја, али и да школски успех није условио разлике у испољавању антисоцијалног понашања испитаника с лаком интелектуалном ометеношћу.

Како предложени пројекат докторске дисертације предвиђа испитивање односа између способности социјалне когниције код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу, са једне стране, и маладаптивног понашања, са друге стране, овај рад је у блиској вези са предложеним пројектом, који преноси и проширује истраживачку идеју цитираног рада на одрасле особе и варијабле попут усамљености и пријатељства.

3. Mastilo, B., Vuković, B., Šeatović, S., & Ćalasan, S. (2019). Agresivno ponašanje žena sa intelektualnom ometenošću smještenih u instituciji za trajni smještaj. *Biomedicinska istraživanja*,*10*(1), 47-55 https://doi.org/10.7251/BII1901047M

У овом раду испитивано је присуство, али и интензитет агресивних образаца понашања код жена са интелектуалном ометеношћу. Добијени резултати показују да испитанице с лаком интелектуалном ометеношћу показују висок ниво агресивног понашања на свим примењеним субскалама, при чему су највиши скорови забележени на супскали непријатељство. Године старости, као и дужина боравка у институцији били су у вези са добијеним резултатима.

С обзиром на то да су узорком обухваћене одрасле особе са интелектуалном ометеношћу,

као и да је код њих испитиван један вид маладаптивног понашања – агресивно понашање, можемо сматрати да је приказани рад у уској вези са предложеном темом дисертације која има амбицију да утврди појавне облике маладаптивног понашања код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу и испита њихову везу са социјалном когницијом.

4. Mastilo, B. & Ćalasan, S. (2020). Maladaptivno ponašanje kod osoba sa intelektualnom ometenošću. *Biomedicinska istraživanja*, *11*(1), 54-63. https://doi.org/10.7251/BII2001054M

Фокус овог прегледног рада био је на преваленцији, облицима и факторима маладаптивног понашања код особа са интелектуалном ометеношћу. Анализирани резултати показују да постоје велике варијације у преваленцији маладаптивног понашања и да се она креће у распону од 5,7% до 63,9%. На појаву маладаптивног понашања најчешће утичу: пол, старост, ниво интелектуалне ометености, додатна оштећења, резиденцијално окружење, когнитивно-емоционални фактори и др.

Пошто је у раду обрађивана тема маладаптивног понашања, предложени пројекат није само у уској вези са цитираним радом, већ у извесном смислу представља његов логичан наставак, јер ће испитати присуство ових облика понашања код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу, али и њихову везу са социо-когнитивним факторима, пријатељством и осећајем усамљености.

5. Mastilo, B., Šeatović, S. (2020). Vještine prijateljstva učenika sa intelektualnom ometenošću iz perspektive nastavnog osoblja. *Zbornik rezimea sa III međunarodno naučnog skupa "Multidisciplinarni pristup u edukaciji i rehabilitaciji"*, 3-4. juni (str.80). Univerzitet u Sarajevu.

Циљ овог истраживања био је испитивање пријатељстава код ученика са интелектуалном ометеношћу старости између 14 и 19 година, из перспективе њихових наставника. Резултати показују да 64,3% ученика нема пријатеља, односно да 71,4% њих не учествује у друштвеним активностима и показује већу стопу усамљености.

Пошто се међу задацима истраживања планираног у оквиру израде докторске дисертације

наводи процена пријатељских односа и усамљености код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу, овај рад је у уској вези са предложеним пројектом.

Анализирани научни радови кандидата су теоријски и методолошки јасно утемељени, тематски непосредно повезани са предлогом пројекта докторске дисертације и припадају ужој научној области Олигофренологија.

III КРИТЕРИЈУМИ И РАЗЛОЗИ НА КОЈИМА СЕ ЗАСНИВА ПОЗИТИВНА ОЦЕНА О ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

- Положени сви испити предвиђени програмом Докторских студија.
- Објављено 18 научних и стручних радова који припадају ужој научној области из које је предлог пројекта докторске дисертације.
- Објављени научни радови који су непосредно повезани са тематиком пројекта докторске дисертације.

IV ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

Др Мирјана Ђорђевић, доцент, дипломирала је на Дефектолошком факултету Универзитета у Београду, 2006. године. Специјалистичке академске студије, смер Социјална рехабилитација, уписује 2007. године, на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, а звање Дипломирани политиколог – специјалиста социјалне рехабилитације стиче 2011. год. Звање доктор наука специјалне едукације и рехабилитације стиче 2016. године, одбранивши докторску дисертацију под називом *Профил прагматских способности одраслих особа са интелектуалном ометеношћу*.

У звање доцента изабрана је 2016. године. Реализује наставу на основним академским студијама (*Увод у рехабилитацију интелектуално ометених особа, Рехабилитација интелектуално ометених особа, Рехабилитација особа са аутизмом, Методе подучавања у специјалној едукацији*), мастер академским студијама (*Планирање и програмирање у раду са особама са*

аутизмом) и докторским студијама (*Поремећаји аутистичког спектра, Поремећај прагматске компетенције*) студијског програма Специјална едукација и рехабилитација особа са тешкоћама у менталном развоју.

Др Мирјана Ђорђевић је истраживач на пројекту „Социјална партиципација особа са интелектуалном ометеношћу“.

Научни рад др Мирјане Ђорђевић углавном је везан за област процене, третмана и пружања подршке особама са интелектуалном ометеношћу, као и особама са аутизмом.

Релевантни радови:

1. Đorđević, M., Glumbić, N., & Brojčin, B. (2016). Paralinguistic abilities of adults with intellectual disability. *Research in Developmental Disabilities*, *48*, 211-219. https://doi.org/10.1016/j.ridd.2015.11.001

2. Memisevic, H., & Djordjevic, M. (2018). Visual-motor integration in children with mild intellectual disability: A meta-analysis. *Perceptual and Motor Skills*, *125*(4), 696-717. https://doi.org/10.1177/0031512518774137

3. Stojković, I., Dučić, B., Kaljača, S., & Đorđević, M. (2018). Construction and psychometric evaluation of a short form of the Broad Autism Phenotype Questionnaire. *Psihologija*, *51*(2), 243-258. https://doi.org/10.2298/PSI170619014S

4. Memisevic, H., & Djordjevic, M. (2019). Quality of life. In J. L. Matson (Ed.), *Handbook of Intellectual Disabilities: Integrating Theory, Research, and Practice* (pp. 91-107). Springer International Publishing. doi: 10.1007/978-3-030-20843-1_6

5. Đorđević, M., Glumbić, N., & Brojčin, B. (2019). Irony, deception and theory of mind in people with intellectual disabilities and dual diagnoses. *Vojnosanitetski pregled*, *77*(6), 620-630. https://doi.org/10.2298/VSP180214142D

6. Vukićević, S., Đorđević, M., Glumbić, N., Bogdanović, Z., & Đurić Jovičić, M. (2019). A

demonstration project for the utility of kinect-based educational games to benefit motor skills of children with ASD. *Perceptual and Motor Skills*, *126*(6), 1117-1144. https://doi.org/10.1177/0031512519867521

7. Glumbić, N., Brojčin, B., Žunić Pavlović, V., & Đorđević, M. (2020). Problematic mobile phone use among adolescents with mild intellectual disability. *Psihologija*, *53*(4), 359-376. https://doi.org/10.2298/PSI190729014G

8. Djordjevic, M., Glumbić, N., & Memisevic, H. (2020). Socialization in adults with intellectual disability: The effects of gender, mental illness, setting type, and level of intellectual disability. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*, *13*(4), 364-383. https://doi.org/10.1080/19315864.2020.1815914

9. Golubović, Š., Milutinović, D., Ilić, S., & Đorđević, M. (2020). Empowerment practice in families whose child has a developmental disability in the Serbian context. *Journal of Pediatric Nursing*. https://doi.org/10.1016/j.pedn.2020.09.010

Доц. др Мирјана Ђорђевић изводи наставу на предметима који припадају ужој научној области Олигофренологија, истраживач је на пројекту из наведене области, аутор је две монографије и 170 радова (осам радова са ISI листе), што је чини подобном за ментора предложене докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

Предмет истраживања

Предмет истраживања је социјална когниција код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу и коморбидним психијатријским стањима.

На основу иницијалне литературе, коју чине радови који се баве социјалном когницијом и њеним појединачним компонентама (теорија ума, препознавање емоција, социјална перцепција и каузалне атрибуције) сагледани кроз призму интелектуалне ометености, придружених психијатријских стања, маладаптивног понашања, пријатељства и усамњености, Комисија сматра да је предмет истраживања, заснован на познавању савремених теоријских концепата и истраживачких студија, адекватно научно утемељен.

Циљ истраживања

На основу дефинисаног проблема, формулисана су три циља истраживања.

1. Примарни циљ истраживања је утврђивање карактеристика социјалне когниције код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу у односу на социо-демографска обележја (пол и старост).
2. Други циљ истраживања је утврђивање односа између способности социјалне когниције код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу, са једне стране, и маладаптивног понашања, пријатељства, усамљености и придружених психијатријских стања, са друге стране.
3. Трећи циљ истраживања је утврђивање разлика и односа у маладаптивном понашању и пријатељству код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу, дуалном дијагнозом и особа типичног развоја.

Операционализација постављених циљева биће извршена кроз:

1. Прикупљање података о нивоу интелектуалног функционисања;
2. Тријажу испитаника на групе према следећим критеријумима: пол, узраст, присуство/одсуство придружених психијатријских стања;
3. Формирање контролне групе испитаника типичног развоја уједначене према одређеним

параметрима;

4. Процену интелектуалног функционисања;
5. Потврђивање присуства психијатријских болести;
6. Процену способности разумевања говора;
7. Процену социо-когнитивних способности (теорија ума, препознавање емоција, социјална перцепција);
8. Процену маладаптивног понашања;
9. Процену квалитета пријатељства;
10. Процену осећаја усамљености;
11. Испитивање разлика између постигнућа на тестовима за процену социјалне когниције код испитиваних група;
12. Испитивање разлика између постигнућа на скали за процену маладаптивног понашања код испитиваних група;
13. Испитивање разлика између постигнућа на скалама за процену пријатељства и усамљености код испитиваних група;
14. Испитивање односа између постигнућа на тестовима за процену социјалне когниције и постигнућа на скали за процену маладаптивног понашања испитиваних група;
15. Испитивање односа између постигнућа на тестовима за процену социјалне когниције и постигнућа на скалама за процену пријатељства и усамљености код испитиваних група;
16. Испитивање односа између постигнућа на скали за процену маладаптивног понашања и скалама за процену пријатељства и усамљености код испитиваних група;
17. Испитивање односа између социо-когнитивних способности, маладаптивног понашања и пријатељских веза код испитиваних група.

Формулисани циљеви и задаци истраживања су у складу са дефинисаним предметом истраживања.

Хипотезе

У складу са постављеним циљевима истраживања формулисане су следеће хипотезе:

1. Претпоставља се да, код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу, неће постојати

разлике у социо-когнитивним способностима у односу на социо-демографска обележја (пол и старост).

2. Претпоставља се да ће одрасле особе са интелектуалном ометеношћу бити успешније у појединим доменима социјалне когниције (теорија ума, препознавање емоција, социјална перцепција) од особа са дуалном дијагнозом.

3. Претпоставља се да ће социо-когнитивне способности одраслих особа са интелектуалном ометеношћу бити негативно повезане са њиховом склоношћу ка испољавању маладаптивног понашања.

4. Претпоставља се да ће социо-когнитивне способности одраслих особа са интелектуалном ометеношћу бити позитивно повезане са квалитетом пријатељства, а негативно са осећањем усамљености.

5. Претпоставља се да ће особе са дуалном дијагнозом испољити већу учесталост и тежину маладаптивних понашања и имати лошији квалитет пријатељсва од особа са интелектуалном ометеношћу и особа типичног развоја.

6. Претпоставља се да ће маладаптивно понашање бити негативно повезано са квалитетом пријатељства у све три испитиване групе.

Комисија сматра да су хипотезе добро формулисане и правилно изведене из постављених истраживачких циљева.

Формирање узорка

Узорком истраживања ће бити обухваћено најмање 120 особа, оба пола, старости 20 – 50 година. Поступак формирања узорка подразумеваће неколико корака – добијање сагласности Министарства здравља и социјалне заштите Босне и Херцеговине; добијање одобрења Етичког комитета Медицинског факултета у Фочи; контактирање руководилаца установа за особе са интелектуалном ометеношћу на територији Босне и Херцеговине и Републике Србије; тријажа потенцијалних испитаника на основу укључујућих критеријума и, на послетку, добијање информисаних сагласности од самих испитаника.

Целокупни узорак ће бити подељен у три групе – 30 испитаника с лаком интелектуалном ометеношћу; 30 испитаника са дуалним дијагнозама (интелектуална ометеност и коморбидно психијатријско стање); 60 испитаника просечних интелектуалних способности. Искључујући критеријуми за све групе биће: тешко оштећење слуха и вида, двојезичност, трауматске повреде мозга. Испитаници из свих група биће уједначени у односу на пол и узраст.

Предвиђени начин формирања узорка одговара циљу и задацима истраживања.

Инструменти истраживања

1**.** За прикупљање општих података биће коришћен упитник који је конструисан за потребе овог истраживања.

2. За процену способности разумевања говора као контролне варијабле биће коришћен Пибодијев тест за процену рецептивног говора (*Peabody Picture Vocabulary Test, PPVT–4,* Dunn & Dunn, 2007). Ајтеми из овог инструмента груписани су у 19 категорија по 12 речи (укупан број речи износи 228). Испитаницима се задаје налог да покажу једну од четири изложене слике, која одговара изговореној речи. Тест је примењиван на нашем говорном подручју и показао је високу унутрашњу конзистентност која се креће од 0,92 до 0,98 (Đorđević i sar., 2017, 2018).

3. За утврђивање нивоа интелектуалног функционисања биће примењен тест Равенове прогресивне матрице (Raven, 2000) који се користи за мерење генералног фактора интелигенције. Инструмент се састоји 60 невербалних задатака организованих у пет серија, распоређених у виду „мустри“ (шара), али тако да увек један сегмент недостаје. Серије су организоване у односу на теме: допуњавање континуираних склопова, откривање аналогија међу паровима фигура, прогресивно мењање склопова, пермутација фигура и разлагање фигура на делове, а задаци су распоређени по тежини. Од испитаника се тражи да, од неколико понуђених шара, уочи правило по коме су оне распоређене и одабере ону која недостаје. Тест ће се задавати у контролисаним условима, индивидуално. Време потребно за задавање теста је око 45 минута. Коефицијент унутрашње поузданости је висок и износи 0,96, док је тест ретест поузданост нешто нижа (0,88) (Raven, 2000). Узимајући у обзир да тестове за процену интелигенције могу користити само психолози, за потребе овог истраживања дипломирани психолог примењиваће

Равенове матрице.

4. Инвентар проблематичног понашања (*Behavior Problems Inventory, BPI-01*, Rojahn et al., 2001) биће примењен у циљу процене учесталости и тежине маладаптивног понашања. Инструмент се састоји од 52 ајтема који су груписани у три подскале којима се утврђује фреквенција и тежина различитих облика самоповређивања, стереотипног понашања и агресије/деструкције. Учесталост испољавања понашања се оцењује петостепеном (0 − никад; 1 − месечно; 2 − недељно; 3 − дневно; 4 − сваког сата), а тежина специфичног облика понашања четворостепеном скалом Ликертовог типа (0 − није проблем, 1 − мали проблем, 2 − умерени проблем; 3 − тежак проблем). Свака подскала садржи дефиницију проблематичног понашања чије присуство и тежину описује (Rojahn et al., 2008). На свакој субскали се налази по један ајтем („остало“) где информант може да наведе понашање које је присутно код испитаника, а није описано ниједним од ајтема. Ова скала је адаптирана и примењена интервјуисањем информанта на 432 испитаника са интелектуалном ометеношћу, старости од 14. до 91. године. Аутори наводе да приликом процене треба узети у обзир само оне облике понашања који су се испољили најмање једном у протекла два месеца. Сабирањем оцена на сваком појединачном ајтему, који припада одређеној подскали, добија се укупан скор за дату подскалу. Виши скор указује на већу учесталост и тежину маладаптивног понашања. Информације о понашању испитаника ће бити добијене од особе које раде са њима и познају их најмање шест месеци. Аутори наводе да је интерна поузданост целе скале α = 0,83 док се поузданости подскала крећу од: α = 0,61 (Самоповређивање), α = 0,79 (Стереотипно понашање), до α = 0,82 (Агресивно/деструктивно понашање) (Rojahn et al., 2008). Скала је примењивана и на нашем говорно-језичком подручју, на популацији особа са интелектуалном ометеношћу, при чему је утврђена је висока интерна конзистентност свих подскала (Marković i Tomić, 2018).

5. Скала квалитета пријатељства (*FQS− Friendship Quality Scale*, Bukowski et al., 1994) садржи 23 ајтема и користи се за процену самоперцепције квалитета пријатељства особе у односу на најбољег пријатеља. Сваки ајтем је се оцењује петостепеном Ликертовом скалом која се креће од „1 − потпуно нетачно“ до „5 − потпуно тачно“. Скала се састоји од пет субскала и то: Дружење, Сукоб, Помоћ, Сигурност и Блискост. Укупан скор скале је збир аритметичких средина појединачних ајтема. Виши резултати указују на бољи квалитет пријатељства на свим субскалама. Кронбахова алфа за појединачне субскале износи: Дружење − 0,72; Сукоб − 0,68;

Блискост − 0,76; Помоћ − 0,81; Сигурност − 0,58 (Bukowski et al., 1994).

6. Модификовани упитник усамљености на радном месту (*Modified Worker Loneliness Questionnaire − MWLQ*, Stancliffe & Keane, 2000) представља измењену верзију Упитника о усамљености радника са интелектуалном ометеношћу (*Worker Loneliness Questionnaire*, Chadsey-Rusch et al., 1992). Упитник се састоји од два фактора: Усамљеност (α = 0,65) и Социјално незадовољство (α = 0,80). Скала је адаптирана тако што су из сваког ајтема изостављене речи „на послу“. Коначна верзија упитника садржи 12 ајтема (шест ајтема који припадају фактору *Усамљеност* и шест ајтема из *Социјалног незадовољства*). Скала је показала прихватљиву интерну конзистентност на популацији особа с лаком и умереном интелектуалном ометеношћу са Кронбаховом алфом за субскале Усамљеност (α = 0,67) и Социјално незадовољство (α = 0,80) (Stancliffe & Keane, 2000).

7. За потврђивање присуства коморбидних психијатријских стања ће се користити MINI-PAS ADD скала (Prosser et al., 1998). Ова скала потиче од полуструктурисаног клиничког интервјуа (PAS-ADD, Costello et al., 1997; Moss et al., 1993) и намењена је за идентификацију психијатријских карактеристика, али не и за потпуну дијагностичку процену. Скала се састоји од 86 ајтема (психијатријских симптома) распоређених у седам подскала: Депресија (20 ајтема), Анксиозност и фобије (16 ајтема), Манија (10 ајтема), Опсесивно-компулзивни поремећај (пет ајтема), Психоза (осам ајтема), Неспецификовани поремећај (укључујући деменцију) (пет ајтема) и Первазивни развојни поремећај (17 ајтема). Сви ајтеми се оцењују на четворостепеној Ликертовој скали у односу на тежину симптома. Аутори скале потврђују високу интерну конзистентност за појединачне субскале оцењиване од стране психијатара: Депресија – α = 0,88; Анксиозност – α = 0,79; Манија – α = 0,77; Опсесивно-компулсивни поремећај – α = 0,55; Психозе – α = 0,77; Неспецификовани поремећај – α = 0,55; Первазивни развојни поремећај – α = 0,95, али и од стране других информаната (особља): Депресија – α = 0,84; Анксиозност – α = 0,73; Манија – α = 0,81; Опсесивно-компулсивни поремећај – α = 0,64; Психозе – α = 0,83; Неспецификовани поремећај – α = 0,69; Первазивни развојни поремећај – α = 0,94 (Prosser et al., 1998).

8. Интегрисана батерија тестова за процену социјалне когниције (*Integrated Social Cognition Battery − BICS*, Achim et al., 2012) садржи Тест комбинованих прича и Тест ситуација. Тест комбинованих прича (*Combined Story Test − COST*, Achim et al., 2012) обухвата: Задатак наговештаја (*Hinting task*, Corcoran et al., 1995), Задатак лажног веровања (*Falce belief task*,

Baron-Cohen, 1989), Задатак погрешног корака (*Faux pas*, Baron-Cohen et al., 1999), и Чудне приче (*Strange stories*, Happé, 1994). Комбинацијом прича из више тестова, задатак покрива широк распон менталних стања, укључујући веровања, знања, намере, жеље и емоције. Испитанику се представља 30 прича теорије ума другог реда где је у свакој приказан лик који има одређено ментално стање у односу на стање и вербализацију другог лика. Након читања испитивач одмах поставља питања везана за причу и бележи одговоре испитаника. Одговори се записују онако како их испитаник изговара, а затим их испитивач оцењује са 2, 1 или 0 поена. Током администрације не дају се повратне информације о успешности одговора. Тест показује добру унутрашњу конзистентност ($r(31) = 0{,}98$, $p < 0{,}001$) (Achim et al., 2012; Thibaudeau et al., 2018).

Тест ситуација (социјалног знања) (*The Social Knowledge Test* − SKT, Achim et al., 2012) обрађује друштвене теме наведене у раду Блера и Сиполотија (Blairu & Cipolotti, 2000) и процењује сазнања о менталним стањима која су обично повезана с неким социјалним контекстом. Испитаницима се усмено презентује четрнаест хипотетичких ситуација, а они треба да укажу на то како ће се актери осећати у тим ситуацијама. Исправни одговори обухватају седам емоција (срећу, изненађење, тугу, стидљивост, љутњу, гађење и страх). Сваки ајтем се оцењује са 1 за тачан одговор и са 0 за нетачан одговор. Укупни сирови скорови ће се користити као зависна варијабла у овом истраживању. Овај тест је такође показао добру интерну конзистентност ($\alpha = 0{,}76$) (Achim et al., 2012; Thibaudeau et al., 2018).

Након добијања сагласности од аутора тестова, оба теста су преведена са француског на српски језик коришћењем методе дуплог слепог превода. Оригинална верзија инструмента је преведена на српски језик, а затим је српска верзија превода, од стране друге особе, поново преведена на француски језик. Те две верзије су упоређене и након унетих исправки је добијена коначна форма теста.

9. Единбуршки тест социјалне когниције (*Edinburhg Social Cognition Test − ESCoT*, Baksh et al., 2017) мери четири социо-когнитивне способности: когнитивну теорију ума, афективну теорију ума, интерперсонално разумевање социјалних норми и интраперсонално разумевање социјалних норми. Састоји се од 11 динамичних социјалних интеракција у стилу цртаних филмова (анимација) и свака траје, у просеку, око 30 секунди: прва анимација је вежба, пет анимација укључују кршење друштвених норми и пет приказују свакодневне социјалне интеракције које не укључују кршење друштвених норми. Свака анимација има другачији контекст и специфична

питања која се односе на тај контекст. Анимације се приказују на већини медијских плејера, али се препоручује VLC због једноставне употребе. Анимација ће бити представљена на средини екрана рачунара и на крају сваке анимације биће приказана статична сликовна плоча (у виду стрипа) која приказује сажету верзију интеракције која остаје на екрану током испитивања. Након гледања анимације испитаници треба да опишу шта се догодило у интеракцији (ово се не оцењује). Затим се испитаницима поставља једно питање за процену сваког од четири субтеста социјалне когниције. Да би се испитаницима омогућило да дају оптималну интерпретацију сваке интеракције и дају најбољи квалитет одговора дозвољено је постављање додатних питања: „Можете ли рећи више о томе шта мислите под тим?“ или „Можете ли то објаснити мало детаљније“? Испитаник може бити подстакнут само једном за свако питање. Сваки одговор се оцењује на основу квалитета са максималним бројем бодова за испитанике који су успешно издвојили и интегрисали релевантне информације из интеракција и артикулисали одговор на контекстуално специфичан начин. Важно је напоменути да дужина одговора није у вези с квалитетом; испитаници могу освојити максималан број бодова за минималан одговор. Свако питање се оцењује са максимално три бода, што резултује оценом од 12 бодова за сваку социјалну интеракцију. Укупна максимална оцена сваког субтеста је 30, а укупна максимална оцена за тест у целини је 120 бодова. За задавање ESCoT-а је потребно 20–25 минута. Гутманов ламбда коефицијент интерне конзистентности за ESCoT износи 0,70 (Baksh et al., 2017).

По добијању сагласности од аутора, и овај тест је преведен са енглеског на српски језик коришћењем методе дуплог слепог превода. Оригинална верзија инструмента је преведена на српски језик, а затим је српска верзија превода, од стране друге особе, поново преведена на енглески језик. Те две верзије су упоређене и након унетих исправки добијена је коначна форма теста.

Програм истраживања

Истраживање ће се, према програму, реализовати у три фазе. Прву фазу ће представљати тријажа испитаника за узорак. Друга фаза предвиђена је за прикупљање података и тестирање испитаника. Анализа података и писање дисертације обавиће се у трећој фази истраживања.

Предложени методи, инструменти и технике су у складу са предметом и циљем истраживања.

Статистичка обрада података

Обрада и анализа података извршиће се помоћу пакета намењеног статистичкој обради података за друштвене науке (SPSS for Windows, version 22.0). Значајност ефеката испитиваних варијабли биће процењена применом адекватних параметријских и непараметријских статистичких метода (дескриптивне, корелационе, дискриминативне статистичке технике и остале по потреби). Резултати ће бити приказани табеларно и графички.

Предвиђени методи статистичке обраде података одговарају циљу, задацима и инструментима истраживања.

VI ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА

Увидом у приложену документацију и на основу анализе предлога пројекта докторске дисертације под називом ***Специфичности социјалне когниције код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу и придруженим психијатријским стањима***, кандидата Бојане Мастило, Комисија сматра да кандидат испуњава све предвиђене услове за израду докторске дисертације:

- Кандидат је положио све испите који су предвиђени програмом докторских студија.
- Објавио је 18 научних и стручних радова. Многи радови су директно повезани са предложеним пројектом докторске дисертације, а издвојени су само они научни радови који су у најнепосреднијој вези са предметом пројектованог истраживања. Међу анализираним радовима доминирају они који припадају ужој научној области Олигофренологија.
- Предмет истраживања је адекватно научно утемељен, заснован на темељном познавању савремених теоријских концепата и истраживачких студија.
- Формулисани циљ и задаци истраживања у складу су са дефинисаним предметом

истраживања.

- Предложена методологија је у складу са предметом, циљем и задацима истраживања.

На основу тога, Комисија предлаже Већу за мастер, специјалистичке и докторске студије Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију да усвоји предложени пројекат и кандидату Бојани Мастило одобри израду докторске дисертације ***Специфичности социјалне когниције код одраслих особа са интелектуалном ометеношћу и придруженим психијатријским стањима***.

У Београду,
14.12. 2020.

Чланови Комисије:

_____

Др Мирјана Ђорђевић, доцент
Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, предложени ментор

_____

Др Ненад Глумбић, редовни професор
Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију

_____

Др Бранислав Бројчин, редовни професор
Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију

_____

Др Харис Мемишевић, ванредни професор
Педагошког факултета Универзитета у Сарајеву